

תוכן עניינים

3.....	מבוא
4.....	סקירת ספרות
4.....	גלי עלייה בשנות ה- 1990 לישראל
4.....	העלייה מברית המועצות לשעבר : מבנה ומאפיינים
5.....	השתלבות העולים בשוק העבודה
6.....	כניסת והשתלבות העולים בתחום מקצועות הסיעוד
7.....	סיכום
8.....	רשימה ביבליוגרפית

מבוא

מדינת ישראל הייתה מדינת הגירה החל מהקמתה, ואפילו לפני כן. הגירה משמעותה אינה רק שינוי מקום מגורים אלא גם מעבר ושינוי תרבותי הכולל שינויים נרחבים בתחומים שונים בחייהם של מהגרים, כגון צורך לרכוש שפה חדשה על מנת לתפקד במדינה החדשה, הסתגלות למסגרת תרבותית וחברתית חדשה, התמודדות עם הסתגלות תעסוקתית, והתמודדות עם שינויים פסיכולוגיים ורגשיים (רייכמן, 2009).

השתלבות המהגרים בשוק העבודה המקומי של מדינת היעד נחשבת לאחד המדדים המרכזיים להצלחת ההגירה. קיימים מספר מדדים להשתלבות בשוק העבודה המקומי דרכם ניתן לבחון את ההישגים החברתיים והכלכליים של המהגרים, והם שיעורי ההשתתפות בכוח העבודה של המדינה הקולטת, סוגי המקצועות בהן הם עוסקים, היקף המשרות ורמת ההכנסה שלהם. מדדים אלה מושפעים במידה רבה מההון האנושי בקרב המהגרים ומנתונים כגון רמת ההשכלה, הכישורים והמיומנות, סוג המקצוע, שליטה בשפה המקומית וניסיון בעבודה (Raijman & Semyonov, 1995).

בהקשר להישגים כלכליים, הנתונים בישראל מראים כי הישגיהם הכלכליים של עולי ברית המועצות, מושפעים גם ממוצאם האתני. לדוגמא, נמצא כי עולים ממדינות אירופאיות של ברית המועצות לשעבר הם בעלי הון אנושי גבוה יותר מאשר עולים ממדינות אסיאתיות. למוצא האתני נמצאה השפעה על הישגים כלכליים, כאשר עולים ממדינות אסיאתיות של ברית המועצות משתכרים בממוצע כ-10% פחות מעולים שמוצאם ממדינות אירופאיות (רייכמן, 2009).

כמו כן, ניתן להתייחס לעליה הרוסית כאחת העלויות בעלות ההון התרבותי הגבוהה ביותר שידעה ישראל מאז הקמתה. למרות כי המדינה לא הייתה מוכנה לעלייה כה המונית ונקלטה בצורה קלוקלת כאשר היא מפספסת את ההון האנושי ואינה מכשירה ומשלבת אותו בצורה יעילה בתוך השוק העבודה. כתוצאה מטיפול קלוקל זה, רבים מן העולים כיום עוסקים במצב טוב במקצועות חופפים לשלהם (לדוגמה רופאים שהפכו להיות אחים או רוקחים) או לחילופין במקצועות אחרים לגמרי וזאת כי אינם הצליחו לעשות את המעבר הדרוש. בעבודה זו, אנו נציג את תחום השתלבותם של העולים ממדינות ברית המועצות לשעבר בתחום הסיעוד במדינת ישראל.

סקירת ספרות

גלי עלייה בשנות ה-1990 לישראל

מאמרה של רבקה רייכמן (רייכמן, 2009) סוקר את המגמות ומאפייני ההגירה והמהגרים לישראל בשנים 1990-2006. סקירתה של רייכמן מורכבת משני חלקים: הגירה אתנית (הגירה של יהודים מכוח חוק השבות, כלומר עלייה) והגירה לא יהודית (מהגרי עבודה עם וללא היתר, ופליטים). החלק הראשון רלוונטי במיוחד לענייננו. בשנים 1989-2005 הגיעו לישראל כ-1,180,000 מהגרים בחסות חוק השבות. כ-5 אחוזים מהם הגיעו מאתיופיה, כ-10 אחוזים מיבשת אמריקה ומערב אירופה וכ-81 אחוז ממדינות ברית המועצות לשעבר. הגירת האחרונים היא תוצאת קריסת ברית המועצות וביטול ההגבלות מצד הממשלה הסובייטית על המבקשים להגר. כיוון שישראל לא הייתה היעד המועדף על אותם מהגרים, שביקשו לצאת מסיבות כלכליות, גל זה מכונה לרוב במחקר כ'הגירה' גרידא ולא כ'עלייה'. נכון ל-2005 היוו המהגרים מברית המועצות לשעבר 21 אחוז מהאוכלוסייה בישראל- נתון המזכה אותם בתואר קבוצת- המוצא הגדולה ביותר שהיגרה לישראל אי- פעם (רייכמן, 2009, עמ' 341-344).

העלייה מברית המועצות לשעבר: מבנה ומאפיינים

מספר מאפיינים מייחדים את העולים ממדינות ברית המועצות לשעבר. ראשית, מדובר בעלייה מבוגרת יחסית, עם גיל חציוני של 42.9: כמו כן, שיעור הפרייון שלה- 1.57- נמוך מהשיעור הכלל-ישראלי; שיעור האימהות היחידניות בקרבם גבוה- 21.2 אחוז, כפול מהמקובל בקרב כלל האוכלוסייה בישראל; ובנוסף, הם חילוניים יותר מכלל הישראלים- 20 אחוז מהם שומרי מסורת, לעומת 37.5 אחוז מכלל יהודי ישראל. כמו כן, העולים מברית המועצות יצרו קטגוריה חדשה של עולה: עולה לא יהודי. 30 אחוז מקרבם אינם יהודים על פי ההלכה. ראוי לציין גם את דפוס הנישואין שלהם- 95 אחוזים בקרבם מתחתנים עם עולים אחרים מקבוצת המוצא (רייכמן, 2009, עמ' 346-350).

מחקרם של הברפלד, כהן, קלטר וקוגן (Haberfeld et al., 2011) בוחן ומשווה תהליכי קליטה בשוק העבודה ואת פערי ההכנסות בקרב מהגרים יהודים ממדינות ברית המועצות לשעבר לאוכלוסייה הוותיקה בין שתי מדינות: ישראל וגרמניה. ממצאיו מצביעים על כך שפערי ההכנסות בין מהגרים לוותיקים בישראל הם נמוכים יותר באופן משמעותי לעומת גרמניה. השוק הישראלי גמיש יותר, והדבר יוצר כוח משיכה למהגרים בעלי מוטיבציה להתקדם ולהצליח. כמו כן, המשק הגרמני מעניק הטבות רבות יותר שאינן תלויות בעבודה, השקעה ויזמות (כגון דמי אבטלה נדיבים יותר), כך שהמהגרים לישראל מתומרצים יותר לעבוד, להתקדם ולקחת סיכונים כדי לשפר את רמת חייהם.